

Pentru investigarea realităților economice din diferite epoci, fie că urmărim căile de comunicație, fie că încercăm să localizăm o bătălie sau să fixăm răspândirea unor monumente de arhitectură, fie delimităm ariile unor civilizații arheologice, de fiecare dată recurgem la hartă. Înțelegerea faptului istoric nu poate face abstracție de hărți, care sunt considerate izvoare istorice de seamă.

Hărțile din secolele XVI-XVII care prezintă regiuni din răsăritul Europei sau cursul fluviului Dunărea, cuprind și teritoriul țărilor române cu destul de multe inadvertențe. Începând cu secolul XVIII numărul hărților privind țările române sporește, nu numai ca număr dar și în privința conținutului, cuprinzând o serie de informații cu caracter istoric, etnic sau economic pe lângă denumirile așezărilor omenești. De o mare importanță sunt hărțile întocmite de austrieci fie în timpul ocupației Olteniei (1718-1739), fie mai târziu în timpul războiului cu Imperiul Otoman din 1787-1791. Tot ca urmare a războaielor împotriva Imperiului Otoman de la sfârșitul secolului XVIII și din primele decenii ale secolului următor, o însemnată contribuție au adus și cartografiile din cadrul armatelor ruse, care au întocmit o serie de hărți privind țările române.

Pe hărțile din secolele XVI-XVII, care înfățișază cursul inferior al fluviului Dunărea, este marcată poziția așezării de la Floci sau a Orașului de Floci de mai târziu, în marginea estică a câmpiei Bărăganului, foarte aproape de punctul de vărsare a râului Ialomița în Dunăre. Atât în documentele interne cât și pe hărțile din această vreme, denumirea așezării era Floci, cu variante de transcriere fonetică: Floch, Floe, Flotz, Flost¹. După această dată numele specific Floci apare însoțit de numele generic oraș legate sau nu cu prepoziție: Oraș Floci, Orașul de Floci. În a doua jumătate a secolului XVIII, odată cu regresul așezării începe să fie folosit numai numele Oraș.

În lipsa unor informații documentare, care să se fi păstrat până în zilele noastre, nu cunoaștem momentul întemeierii Orașului de Floci. S-ar părea că începuturile așezării se înfiripă în vremea domniei lui Mircea cel Bătrân. Orașul de Floci a fost cel mai important centru al județului Ialomița până la începutul secolului XVIII. Alături de factorii care au generat procesul de regres al orașului, desfășurarea unor evenimente politico-militare importante din istoria Țării Românești, petrecute în secolul XVIII, a cuprins în aria lor și Orașul de Floci, aflat la marginea țării, având drept consecință abandonarea vetrei acestei așezări urbane². Dispariția orașului a fost marcată și prin actele de danie ale domnitorilor Alexandru Ghica (1768)³ și Alexandru Ipsilanti (1779)⁴ când ultimele părți din moșia orașului au ajuns în proprietatea mănăstirilor Sfântul Spiridon, Visarion și Mărcuța. Siliștea orașului a fost transformată în câmp agricol, străjuită de ruinele unor vechi biserici consemnate de câteva mărturii. În documentul din 1779 se menționează "vechia siliște a

¹ Reichersdorf, *Chorografia Moldovei*, 1541, G. Castaldi, *La discrittione della Transilvania et parte della Romania*, 1566, P. du Val, *Le grand royaume de Hongrie*, 1677.

² Anca Păunescu, *Orașul de Floci Un oraș dispărut din Muntenia medievală*, Târgoviste, 2005, p.25-28..

³ cf. D. M. Iliescu, *Un vechiu oraș dispărut. Cetate de Floci. (Încercare de monografie)*, București, 1930, p.36

⁴ Idem, p. 37.

Fig. 1 Harta din 1791 cu Ruinele Oraşului de Floci

târgului Oraşul” ca o dovadă că la acea dată oraşul era cu totul părăsit.

Generalul locotenent rus Bauer, care a făcut în anul 1778 o foarte detaliată descriere a Munteniei, enumera urmele păstrate în câmp: Flămânda, Oraşul vechi și Gidilița, bisericile ruinate așezate una lângă alta pe malul Dunării, în fața Hârșovei. Sunt singurele rămășițe ale vechiului Oraş de Floci, așezat la vărsarea Ialomiței, oraş vestit prin comerțul său intens: a fost distrus acum vreo 80 de ani⁵.

Poziția ruinelor mai sus descrise este ilustrată de harta militară din 1791 a geometrului austriac Specht⁶. Fig. 1. Această hartă înfățișază un sector străbătut de cursul inferior al Ialomiței până la vărsare și balta Borcei. Este desenat foarte clar vechiul traseu al Ialomiței care se desparte de cursul actual în dreptul satului Chorogeni (zona pădurii Cioroieni, la sud est de Țândărei) și a cărui gură de vărsare este mult mai spre nord. Mai departe, traseul cursului vechi străbate o zonă denumită Ruinen der Stadt Flost (Ruinele Oraşului de Floci), mărginită la sud de cursul actual al Ialomiței. Ele sunt reprezentate prin siglele a trei biserici, dintre care două se află aproximativ în centrul zonei și între ele se observă traseul vechiului curs al râului și una mai depărtată spre sud-est. La nord-est de aceste biserici se află marcat locul mănăstirii Ghidiliți (Ruds Kl. Gedilee) menționată și pe harta din 1700 a stolnicului Constantin Cantacuzino⁷. La oarecare distanță de

⁵ Bauer, *Mémoires historiques sur la Valachie avec un prospectus d'un atlas Géographique et militaire de la dernière guerre entre la Russie et Porte Ottomane*. Publiés par Monsieur de B (Bauer) à Frankfort et Leipzig chez Henri Louis Broenner, 1778, p. 141-142, conf. Pompei D. Samarian, *Istoria oraşului Călărași (Ialomița) de la origini până în anul 1852*, București, 1931, p. 219.

⁶ Biblioteca Academiei Române, hărți, D, XXVII 6, P. 107.

⁷ C.C. Giurescu, *Harta stolnicului Constantin Cantacuzino. O descriere a Munteniei la 1700*. în *Revista Istorică Română*, tom 13, 1943, 1, p. 20.

Fig. 2 Orașul de Floci. Fragment din zidul bisericii nr. 1

zona ruinelor, spre sud vest, este un sat/cătun, așezat pe ambele maluri ale cursului actual al lalomiței cu toponimul Orasch-Szelcsia. În acest loc a funcționat schela (portul) orașului, pentru a cărui refolosire Alexandru Ipsilanti cere aprobarea Porții Otomane în 1775, cu scopul de "a să scoborâ toată marfa ce iese din țară..⁸. Drumul comercial dinspre orașul Slobozia de azi urmărea cursul nou al lalomiței, iar în apropierea guri de vărsare este chiar pe malul stâng al râului.

Acest document cartografic este deosebit de prețios prin faptul că atestă ruinele orașului la un interval de câteva decenii după dispariția lui. La jumătatea secolului XIX, istoricul Dionisie Fotino afirma că în anul 1842 abia i-a găsit urmele⁹.

În ceea ce privește poziția bisericilor din siliștea orașului, așa cum este înfățișată pe harta din 1791, ele sunt descrise și în relatarea învățătorului A. Popescu din Giurgeni, în anul 1873, ca răspuns la chestionarul inițiat de Alexandru Odobescu: "Tot în siliștea Orașului de Floci se mai văd și chiar în prezent ruinele a două biserici, făcute din zid și piatră. Din aceste două biserici, una se găsește în apropiere de comuna Piua-Petri, ce se zice de bătrâni că ar fi fost de confesiunea ortodoxă, deoarece au existat până la anul 1854 în bună stare, iar de prezent ruinată, găsindu-se în ființă numai o mică parte din zid spre miazăzi; iar a doua se găsește ca și cea dintâiu. Confesiunea ei tot ortodoxă. Se mai găsește asemenea la locul numit Flămânda, ruinele a trei schituri mici, într-o mică distanță de oraș, spre apus unde se zice că locuiau călugări

⁸D. M. Iliescu, *op. cit.*, p.41-42.

⁹D. Fotino, *Istoria generală a Daciei sau a Transilvaniei și a Țerei Munteneste și a Moldovei*, trad. G. Sion, București, 1859, tom III, p. 141-142.

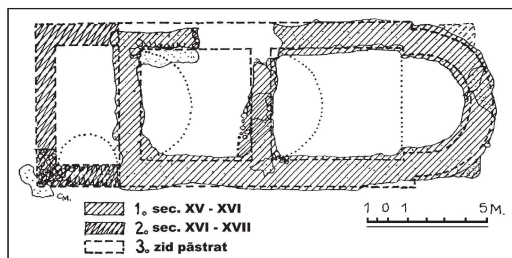

Fig. 3 Orașul de Floci. Planul bisericii nr.1

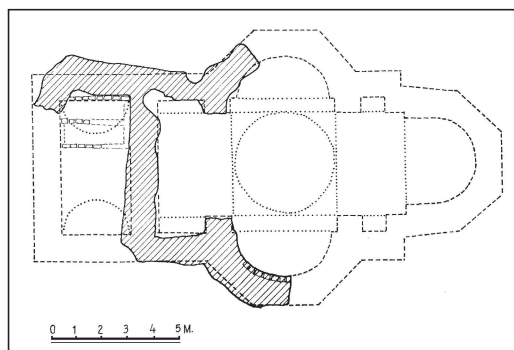

Fig. 4 Orașul de Floci. Planul bisericii nr. 2

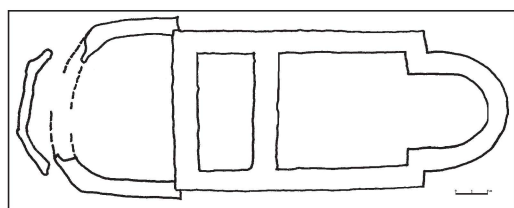

Fig. 5 Orașul de Floci. Planul bisericii nr. 3

Greci și Români”.¹⁰

În primele decenii ale secolului XX, cercetând răspândirea vestigiilor arheologice din aria fostului oraș, D. M. Iliescu arăta că “Din tot ce a fost odinioară acest oraș, n-a mai rămas azi decât siliștea prefăcută și aceasta în ogoare cu holde bogate. În mijlocul siliștiei, ca o mărturie a vremurilor trecute, mai străjuiește încă o bucată din peretele de nord al pronaosului unei biserici zidită din cărămidă și var, atât de bine închegate, încât s-a putut păstra până azi”¹¹. Fig. 3 Orașul de Floci. Planul bisericii nr.1

Fragmentul de zid, singurul element de elevație din vatra fostului oraș, se păstrează și în prezent, la o distanță de cca. 200m spre sud de drumul național 2A și este cunoscut de localnici cu toponimul “La Mănăstire.” (Fig. 2) Acest fragment de zid aparține bisericii din centrul imaginii de pe harta din 1791, din jurul căreia pleacă radial drumuri ce străbat suprafața câmpului.

După ce a fost delimitată siliștea propriu-zisă a Orașului de Floci¹², în anul 1975 au început cercetările arheologice sistematice ale sitului medieval. În primele campanii a fost dezvelită și cercetată fundația bisericii de la care s-a păstrat fragmentul de zid. S-au observat două faze distincte de construcție. (Fig. 3) Prima fază a ridicării monumentului, de plan dreptunghiular, cu o singură navă, compusă din naos, pronaos și altar, a fost datată la sfârșitul secolului XV

sau începutul celui următor. Biserica a fost refăcută aproape în întregime la jumătatea secolului XVII. În jurul bisericii se afla un cimitir cercetat parțial¹³.

Poziția celei de a doua biserici, descoperită și cercetată coincide pe harta din 1791 cu biserica aflată pe malul stâng al vechiului curs al râului Ialomița. Albia abandonată a râului, care străbătea vatra orașului se observă foarte bine și azi în suprafața terenului. În cursul cercetării

¹⁰ Cf. Al. T. Dumitrescu, *Despre Orașul de Floci. Notifiță istorică, filologică*. În R.I.A. F., vol. XI, partea a II-a, 1910, București, 1911, anexa C., p. 435-437.

¹¹ D. M. Iliescu, *op. cit.*, p.10.

¹² N. Conovici, *Delimitarea teritoriului Orașului de Floci în vederea ocrotirii vestigiilor arheologice*, în Revista Muzeelor și Monumentelor, XII, 1975, nr. 2, pp. 63-68.

¹³ L. Chițescu et alii, *Cercetări arheologice la Piuța Petri (Orașul de Floci) jud. Ialomița*, în Cercetări Arheologice, III, București, 1979, p.199-206.

arheologice s-a constatat că acțiunea de recuperare a pietrei din zidurile de fundație a distrus până la dispariție aproape jumătate din temelia bisericii. Cu greu s-a putut reconstitui planul triconc și aprecierea dimensiunilor monumentului. Fig. 4. Și această biserică a fost ridicată la sfârșitul secolului XV sau începutul celui următor. Biserica a fost înconjurată de un cimitir¹⁴.

A treia biserică de pe harta din 1791, destul de depărtată spre sud-vest de primele două a fost descoperită în anul 1983¹⁵. În cursul cercetării s-a constatat că zidurile de fundație, răscolite de arătură, fuseseră deja demantelate anterior de localnici pentru recuperarea materialelor de construcție. Acest edificiu de cult a avut un plan-navă de formă dreptunghiulară cu o singură absidă semicirculară, ușor alungită. Fig. 5 Această biserică a fost ridicată în primele decenii ale secolului XVI. Și această biserică a fost înconjurată de un cimitir.

Desigur că numărul bisericilor care au existat odinioară în vatre orașului a fost mai mare, dacă ținem seama atât de informația documentară¹⁶ cât și de rezultatele cercetărilor arheologice. Presupunem că aceste biserici ale căror urme s-au distrus foarte repede, au fost construite din lemn.

Investigațiile arheologice efectuate în anii 1998-1999 au identificat la o distanță de 3 km. sud-vest de siliștea Orașului de Floci fundațiile unei biserici cu plan dreptunghiular, căreia i-a fost adăugat ulterior un pridvor. Acest edificiu de cult ridicat în cursul secolului XVI, a fost înconjurat de un cimitir cercetat parțial. Autoarea cercetării a formulat ipoteza că aceste ruine ar aparține schitului Ghidiliți, amintit în documentele sfârșitului de secol XVII referitoare la Orașul de Floci¹⁷. Pe harta din 1791, la distanță de zona ruinelor orașului spre nord-vest, în limita luncii Ialomiței este marcată poziția mănăstirii Ghidiliți, amintită atât de stolnicul Constantin Cantacuzino cât și în memoriile lui Bauer. Astfel se certifică faptul că au fost descoperite urmele bisericii mănăstirii Ghidiliți.

În afară de indicațiile din hartă care s-au potrivit cu descoperirile din teren, este ciudat că geograful Specht nu a marcat și existența ruinelor schiturilor de la Flămânda, aflate la apus de vatra orașului, așa cum au fost amintite atât de Bauer în anul 1778 dar și de învățătorul A. Popescu în anul 1873, când urmele lor încă se mai cunoșteau. Din sursele documentare știm că lăcașul Mănăstirii Flămânda a fost ridicat de boierul Hranite Blagodescul, la jumătatea secolului XVII "lângă Orașul Flocii, la Cătun"¹⁸

În încheiere se poate spune că aceste rânduri subliniază încă odată binecunoscuta legătură dintre reprezentarea grafică a realității geografice și rezultatele cercetărilor arheologice într-un sit cunoscut din izvoarele scrise.

¹⁴ *Ibidem*, p. 224-228.

¹⁵ L. Chițescu, A. Păunescu, *Cercetările arheologice de la Piua Petri (Orașul de Floci) com. Giurgeni, jud. Ialomița. Necropola nr.4*, în *Cercetări arheologice*, VIII, 1986, p. 75-83.

¹⁶ Florin Marinescu, *Metoaice ale mănăstirii Vatoped în Orașul (sau Târgul) de Floci*, în *Muzeul Național*, XIII, București 2001, p. 10-14.

¹⁷ *Cronica Cercetărilor Arheologice din România*, Campania 1999, București, 2000, vezi Dana Mihai, raport 87. Mihail Kogălniceanu, com. Mihail Kogălniceanu, jud. Ialomița, Punct: Crucea Movila Înaltă, p.61.

¹⁸ Arh. St. București, *Mănăstirea Radu Vodă*, XXVII/3-7.

We make use of maps either to investigate the economical and political contexts of different times, or to retrace communication routes, to find out the exact location of a battle field, to signal out the spreading of architectural monuments, even to define the areas of archaeological cultures. Historical deeds cannot be understood without maps, which are considered valuable evidence.

The cartographical document dealt with in this study is a 1791 map made by the Austrian geographer Specht, marking the ruins of Oraşul cu Floci in Vallachia, a town which had already ceased to exist at that date.

The archaeological excavations carried out in this mediaeval site have revealed the foundations of three churches in this urban centre, as well as those of Ghidiliţi Monastery situated in the north-east vicinity of the town. The position of the churches marked on the map coincides with the architectural ruins unearthed during the archaeological campaigns.